

ตา เอกทิวส์ เถรสัส ธรรมภัก สุตวา ปัสสิทวา ปณฺจทิ อุตฺตราสงฺคสฺสเทหิ ธรรมปฺปชฺชํ อภิสฺสุ ๑

ในวันหนึ่ง (อ. หนิง ท.) เหล่านั้น พังแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งธรรม ของพระเถระ เลื่อมใสแล้ว ได้กระทำแล้ว ซึ่งการบูชาซึ่งธรรม ด้วยร้อยแห่งผ้าห่ม ท. ห้า ๑

เอเกโก อุตฺตราสงฺโก ปณฺจสฺตานิ อคฺคฺคฺติ ๑

อ. ผ้าห่ม ผืนหนึ่ง ๑ ย่อมถึงค่า ซึ่งร้อยแห่งทรัพย์ห้า ท. ๑

ตาสํ เอกํ วตฺถปิ อทิสฺวา ราชา ปุจฺฉิ “ภูทึ อุตฺตราสงฺคาคิ ๑

อ. พระราชา ไม่ทรงเห็นแล้ว แม้ซึ่งผ้า ผืนหนึ่ง (ของหนิง ท.) เหล่านั้น ตรัสถามแล้ว ว่า “อ. ผ้าห่ม ท. (มีอยู่) (ณ ที่) ไหน” ดังนี้ ๑

“อวยฺยสฺส โน ทินฺนาติ ๑

(อ. หนิง ท. กราบพูลแล้ว) ว่า “(อ. ผ้าห่ม ท.) อันหม่อมฉัน ท. ถวายแล้ว แก่พระผู้เป็นเจ้า” ดังนี้ ๑

“เตน สพฺเพ คหิตาติ ๑

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “(อ. ผ้าห่ม ท.) ทั้งปวง (อันพระผู้เป็นเจ้า) นั้น รับแล้ว (หรือ)” ดังนี้ ๑

“อาม คหิตาติ ๑

(อ. หนิง ท. กราบพูลแล้ว) ว่า “เพคะ (อ. ผ้าห่ม ท. ทั้งปวง) (อันพระผู้เป็นเจ้า) นั้น รับแล้ว” ดังนี้ ๑

ราชา เถรํ อุปสงฺกมิตฺวา ตาหิ อุตฺตราสงฺกานํ ทินฺนาวํ ปุจฺฉิตฺวา ตาหิ ทินฺนาภวฺจ เถเรน คหิตภาวญฺจ สุตฺวา “นฺนุ ภนฺเต อติพฺพฺนิ (P56) วตฺถานิ, เอตฺตเกหิ กิํ กริสฺสเถติ ปุจฺฉิ ๑

อ. พระราชา เสด็จเข้าไปหาแล้ว ซึ่งพระเถระ ตรัสถามแล้ว ซึ่งความที่แห่งผ้าห่ม ท. เป็นผ้า (อันหนิง ท.) เหล่านั้น ถวายแล้ว ทรงสดับแล้ว ซึ่งความที่ (แห่งผ้าห่ม ท.) เป็นผ้า (อันหนิง ท.) เหล่านั้น ถวายแล้วด้วย ซึ่งความที่ (แห่งผ้าห่ม ท.) เป็นผ้าอันพระเถระรับแล้วด้วย ตรัสถามแล้ว ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ผ้า ท. เป็นผ้ามากเกิน (ย่อมเป็น) มีใช่หรือ, (อ. ท่าน ท.) จักกระทำ ซึ่งอะไร (ด้วยผ้า ท.) อันมีประมาณเท่านี้” ดังนี้ ๑

“อมฺหากํ ปิโหนกานิ คณฺหิตฺวา เสสํนิ ชินฺณจิวฺรกานํ ทสฺสามิ มหาราชาติ ๑

(อ. พระเถระ ถวายพระพรแล้ว) ว่า “ดูก่อนมหาบพิตร (อ. อาตมภาพ) รับแล้ว (ซึ่งผ้า ท.) อันเพียงพอ แก่อาตมภาพ ท. จักถวาย (ซึ่งผ้า ท.) อันเหลือ (แก่ภิกษุ ท.) ผู้มีจีวรอันเก่าแล้ว” ดังนี้ ๑

“เต อตฺตโน ปุราณจิวฺรานิ กิํ กริสฺสนฺตีติ ๑

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “(อ. ภิกษุ ท.) เหล่านั้น จักกระทำ ซึ่งจีวรอันเก่า ท. ของตน ให้เป็นอะไร” ดังนี้ ๑

“ซิณฺณตรจิวรกานํ ทสฺสนฺตํ ๑

(อ. พระเถระ ถวายพระพรแล้ว) ว่า “(อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น) จักถวาย (แก่ภิกษุ ท.) ผู้มีจีวรอันเก่าแล้วกว่า” ดังนี้ ๑

“เต อตฺตโน ซิณฺณจิวรานิ กิํ กริสฺสนฺตํ ๑

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “(อ. ภิกษุ ท.) เหล่านั้น จักกระทำ ซึ่งจีวรอันเก่าแล้ว ท. ของตน ให้เป็นอะไร” ดังนี้ ๑

“ปจฺจตุถณฺนํ กริสฺสนฺตํ ๑

(อ. พระเถระ ถวายพระพรแล้ว) ว่า “(อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น) จักกระทำ (ซึ่งจีวรอันเก่าแล้ว ท.) ให้เป็นผ้าเป็นเครื่องปูลาด” ดังนี้ ๑

“ปฺรฏฺฐปจฺจตุถณฺนํ กิํ กริสฺสนฺตํ ๑

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “(อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น) จักกระทำ ซึ่งผ้าเป็นเครื่องปูลาดอันเก่า ท. ให้เป็นอะไร” ดังนี้ ๑

“ภุมฺมตฺถณฺนํ กริสฺสนฺตํ ๑

(อ. พระเถระ ถวายพระพรแล้ว) ว่า “(อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น) จักกระทำ (ซึ่งผ้าเป็นเครื่องปูลาดอันเก่า ท.) ให้เป็นผ้าเป็นเครื่องปูลาดซึ่งพื้น” ดังนี้ ๑

“ปฺรฏฺฐภุมฺมตฺถณฺนํ กิํ กริสฺสนฺตํ ๑

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “(อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น) จักกระทำ ซึ่งผ้าเป็นเครื่องปูลาดซึ่งพื้นอันเก่า ท. ให้เป็นอะไร” ดังนี้ ๑

“ปาทปฺปญฺจนํ กริสฺสนฺตํ มหाराชาติ ๑

(อ. พระเถระ ถวายพระพรแล้ว) ว่า “ดูก่อนมหาบพิตร (อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น) จักกระทำ (ซึ่งผ้าเป็นเครื่องปูลาดซึ่งพื้นอันเก่า ท.) ให้เป็นผ้าเป็นเครื่องเช็ดซึ่งเท้า” ดังนี้ ๑

“ปฺรฏฺฐปาทปฺปญฺจนํ กิํ กริสฺสนฺตํ ๑

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “(อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น) จักกระทำ ซึ่งผ้าเป็นเครื่องเช็ดซึ่งเท้าอันเก่า ท. ให้เป็นอะไร” ดังนี้ ๑

“ขณฺฑชาขณฺฑิกํ โภฏฺฐตฺวา มตฺติกาย มหฺพิตฺวา ภิตฺตํ วิลิํปิสฺสนฺตํ ๑

(อ. พระเถระ ถวายพระพรแล้ว) ว่า “(อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น) ทุบแล้ว (กระทำ) ให้เป็นของมีที่อ่อนน้อยและที่อ่อนใหญ่ ขยำแล้ว ด้วยดินเหนียว จักฉาบ ซึ่งฝา” ดังนี้ ๑

“ภนฺเต เอตฺตํ กตฺวาปิ อญฺยานํ ทินฺนํ น นสฺสนฺตํ ๑

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. ผ้า ท.) อัน (อันบุคคล) ถวายแล้ว แก่พระผู้เป็นเจ้า ท. ย่อมไม่เสียหาย แม้เพราะกระทำ (ซึ่งกรรม) อันมีประมาณเท่านี้ (หรือ)” ดังนี้ ฯ

“อาม มหาราชาติ ฯ

(อ. พระเถระ ถวายพระพรแล้ว) ว่า “ดูก่อนมหาบัณฑิต ขอถวายพระพร (อ. อย่างนั้น)” ดังนี้ ฯ

ราชา ปสนโน อปรานิ ปญจ วตถสตานิ อหฺราเปตฺวา เถรสฺส ปาทุมฺเล จปาเปสิ ฯ

อ. พระราชา ทรงเลื่อมใสแล้ว (ทรงยังบุคคล) ให้นำมาแล้ว ซึ่งร้อยแห่งผ้า ท. ห้า เหล่าอื่นอีก (ทรงยังบุคคล) ให้วางไว้แล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า ของพระเถระ ฯ

เถโร กิร ปญจสคฺคณิกานิ วตฺถานิ ปญจสทฺถาเคน ปาทุมฺเล จเปตฺวา ทินฺหานิ ปญจสทฺถชตฺตุํ ลภิ, สทฺสสคฺคณิกานิ วตฺถานิ สทฺสสทฺถาเคน ปาทุมฺเล จเปตฺวา ทินฺหานิ สทฺสสทฺถชตฺตุํ ลภิ, สทฺสสทฺสคฺคณิกานิ วตฺถานิ สทฺสสทฺสสทฺถาเคน ปาทุมฺเล จเปตฺวา ทินฺหานิ สทฺสสทฺสสทฺถชตฺตุํ ลภิ ฯ

ได้ยืนว่า อ. พระเถระ ได้แล้ว ซึ่งผ้า ท. อันมีค่าร้อยห้า อัน (อันพระราชา) ทรงวางถวายแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า โดยส่วนร้อยห้า ลี้นร้อยห้าครั้ง, ได้แล้ว ซึ่งผ้า ท. อันมีค่าพันหนึ่ง อัน (อันพระราชา) ทรงวางถวายแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า โดยส่วนพันหนึ่ง ลี้นพันครั้ง, ได้แล้ว ซึ่งผ้า ท. อันมีค่าแสนหนึ่ง อัน (อันพระราชา) ทรงวางถวายแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า โดยส่วนแสนหนึ่ง ลี้นแสนครั้ง ฯ

“เอกํ เทวํ ตีณิ จตฺตาริ ปญจ ทสาดิอาทินา นเยน ลทฺธานํ ปน คณฺนา นาม นตฺติ ฯ

ก็ ชื่อ อ. การนับ (ซึ่งผ้า ท.) (อันอันพระเถระ) ได้แล้ว โดยนัยมี ว่า “(อ. ผ้า) ผืนหนึ่ง, (อ. ผ้า ท.) สองผืน, (อ. ผ้า ท.) สามผืน, (อ. ผ้า ท.) สี่ผืน, (อ. ผ้า ท.) ห้าผืน, (อ. ผ้า ท.) สิบผืน” ดังนี้ เป็นต้น ย่อมไม่มี ฯ

ตถาคเต กิร ปรินิพฺพุเต, เถโร สกลสมฺพุทฺธิป วิจิริตฺวา สพฺพวิหาเรสุ ภิกฺขุณฺโ อตฺตโน สนฺตกาเนว ปตฺตจิวฺรานิ อทาลิ ฯ

ได้ยืนว่า ครั้นเมื่อพระตถาคต เสด็จปรินิพพานแล้ว, อ. พระเถระ เทียวไปแล้ว ตลอดชมพูทวีปทั้งสิ้น ได้ถวายแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร ท. อันเป็นของมีอยู่ ของตนนั้นเทียว แก่ภิกษุ ท. ในวิหารทั้งปวง ท. ฯ

มาคฺคทียา “ยมํ กโรมิ, ตํ ตถา อหฺตฺวา อญฺญถาว โหติ; กิณฺหุ โช กริสฺสามิติ จินฺตฺตฺวา “อตฺเถโส อุปาโยติ, รมฺเบ (P57) อฺยุยานกึพฺ คจฺจนฺเต, จุพฺปิตุ สาสนํ ปหิณฺติ “สามาวตฺติยา ปาสาทํ คณฺตฺวา ทุสฺสโกฏฺฐาคารเตลโกฏฺฐาคารานิ วิวราเปตฺวา ทุสฺสานิ เตลจฺฆุสฺส เตเมตฺวา ฌมฺภา เวเจตฺวา ตา สพฺพา เอกโต กตฺวา ทวารํ ปิพฺพิตฺวา พหิยนฺตํ ทตฺวา ทนฺททฺธิกาหิ เคเห อคฺคิ ทมฺมาโน โอตฺริตฺวา คจฺจนฺตฺติ ฯ

อ. พระนางมาคันทิยา ทรงดำริแล้ว ว่า “อ. เรา ย่อมกระทำ (ซึ่งกรรม) ใด, (อ. กรรม) นั้น ไม่มีแล้ว เหมือนอย่างนั้น ย่อมมี โดยประการอื่นเทียว, (อ. เรา) จักกระทำ อย่างไรหนอแล” ดังนี้ (ทรงดำริแล้ว) ว่า “อ. อุบาย นั้น มีอยู่” ดังนี้, ครั้นเมื่อพระราชา เสด็จไปอยู่ สถานที่ที่ทรงรักษาในพระอุทยาน ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งชาวสาธน์ แก่อา (มีอันให้รู้) ว่า “(อ. อา) ไปแล้ว

สู่ปราสาท ของพระนางสามาวดี (ยังบุคคล) ให้เปิดแล้ว ซึ่งเรือนคลังแห่งผ้าและเรือนคลังแห่งน้ำมัน ท. ยังผ้า ท. ให้เปียกแล้ว ในตุ่มแห่งน้ำมัน ท. พันแล้ว ซึ่งเส้า ท. กระทำแล้ว (ซึ่งหญิง ท.) เหล่านั้น ทั้งปวง โดยความเป็นอันเดียวกัน ปิดแล้ว ซึ่งประตู ให้แล้ว ซึ่งยนต์ ในภายนอก ให้อยู่ ซึ่งไฟ ในตำหนัก ด้วยประทีปอันมีด้าม ท. ข้ามลงแล้ว จงไป” ดังนี้ (เป็นเหตุ) ๑

โส ปาสาท อภิรุษท โภจจาการานิ วิวราเปตวา วตถานิ เตลจกัณฐิสุ เตเมตวา ฌมฺเณ เวเจตุมารภิ ๑

(อ. อา) นั้น ขึ้นเฉพาะแล้ว สู่ปราสาท (ยังบุคคล) ให้เปิดแล้ว ซึ่งเรือนคลัง ท. ยังผ้า ท. ให้เปียกแล้ว ในตุ่มแห่งน้ำมัน ท. เริ่มแล้ว เพื่ออันพัน ซึ่งเส้า ท. ๑

อถ นํ สามาวตีปมฺขา อิตถิโย “กั เอตํ จูฬปิศาติ วทนต์โย อุปสงกมัสสุ ๑

ครั้งนั้น อ. หญิง ท. ผู้มีพระนางสามาวดีเป็นประมุข กล่าวอยู่ ว่า “ดูก่อนอา (อ. กรรม) นั้น อะไร” ดังนี้ เข้าไปหาแล้ว (ซึ่งนายมาคันทียะ) นั้น ๑

“อมฺมา ราชา ทฬทิกมฺมตถาย อิม ฌมฺเณ เตลปิไลติกาหิ เวจาเปติ, ราชเคเห นาม สฺยุตตทฺยุตตํ พุชฺชานํ, มาเม สนฺติเก โทถ อมฺมาติ เอวํ วตฺวา ตา อาคตา คพฺเณ ปเวเสตฺวา ทวารานิ ปิฬิตฺวา พหิ ยนฺตํ ทตฺวา อาทิตฺโต ปฏฺจาย อคฺคิ ททนต์โต โอตริ ๑

(อ. นายมาคันทียะ) กล่าวแล้ว อย่างนี้ ว่า “ดูก่อนแม่ ท. อ. พระราชา (ยังเรา) ย่อมให้พัน ซึ่งเส้า ท. เหล่านี้ ด้วยผ้าเก่า อันชุ่มแล้วด้วยน้ำมัน ท. เพื่อประโยชน์แก่การกระทำให้มันคง, (อ. กรรม) อันอันบุคคลทั้งประกอบดีแล้วทั้งประกอบชั่วแล้ว ชื่อในพระราชวัง เป็นกรรมอันบุคคลรู้ได้โดยยาก (ย่อมเป็น), ดูก่อนแม่ ท. (อ. ท่าน ท.) จงอย่ามี ในที่ใกล้ แห่งเรา” ดังนี้ (ยังหญิง ท.) เหล่านั้น ผู้มาแล้ว ให้เข้าไปแล้ว ในห้อง ปิดแล้ว ซึ่งประตู ท. ให้แล้ว ซึ่งยนต์ ในภายนอก ให้อยู่ ซึ่งไฟ จำเดิม แต่ต้น ข้ามลงแล้ว ๑

สามาวตี ตาสํ โอวาทํ อทาลิ “อมฺหากํ อนมตฺตเค สํสาเร วิจรฺนตึนํ เอวํ อคฺคินา ฌายมฺมานนํ อตฺตภาวานํ พุทฺธยาณนํ ปริจฺเณโท น สุกโร, อุปมตฺตา โทธาติ ๑

อ. พระนางสามาวดี ได้ประทานแล้ว ซึ่งโอวาท (แก่หญิง ท.) เหล่านั้น ว่า “อ. การกำหนด ซึ่งอัตภาพ ท. อันอันไฟไหม้อยู่ อย่างนี้ ของเรา ท. ผู้เที่ยวไปอยู่ ในสงสาร อันมีที่สุดและเบื้องต้นอันบุคคลผู้ไปตามอยู่รู้ไม่ได้แล้ว เป็นสภาพแม้อันพระพุทธานุเคราะห์ทำได้โดยง่าย (ย่อมเป็น) หามิได้, (อ. เธอ ท.) เป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว จงเป็น” ดังนี้ ๑

ตา, เคเห ฌายนฺเต, เวทนาปริคฺคหกมฺมฏฺฐานํ มนสิกรโณตฺติโย, กาจิ ทฺุตติยผลํ, กาจิ ตตฺติยผลํ ปาปฺณิสฺสุ; เทน วุตฺตํ “อถ โข สมฺพทฺธลา ภิกฺขุ ปจฺจภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺตา, เยน ภควา, เทนฺอุปสงกมัสฺสุ; อุปสงกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิ วาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺตฺสุ; เอกมฺนตํ นิสินฺหา โข เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจํ ‘อิธ ภนฺเต รมฺโณ อุเทนสฺส อุยฺยานคตสฺส อนฺเตปรุํ ททณฺม, ปณฺจ อิตฺถิสฺตานิ (P58) กาลกทานิ สามาวตีปมฺขานิ, ตาสํ ภนฺเต อุปาลิกานํ กา

คติ, โก อภิสัมปราโยติ ฯ ‘สนตตฤ ภิขเว อุปาสิกาโย โสตาปนะนา, สนติ สกทาคามินีโย, สนติ อนาคามินีโย, สัพพา ตา ภิขเว อุปาสิกาโย อนิพฺผลา กาลกตาทิ ฯ

(อ. หญิง ท.) เหล่านั้น ครั้นเมื่อตำหนัก (อันไฟ) ไหม้อยู่, กระทำไว้ในใจอยู่ ซึ่งกัมมัญฐานอันมีการกำหนดถือเอาซึ่งเวทนา เป็นอารมณ์, บางพวก (บรรลุแล้ว) ซึ่งผลที่สอง, บางพวก บรรลุแล้ว ซึ่งผลที่สาม, เพราะเหตุนั้น (อ. คำ) ว่า “ครั้งนั้นแล อ. ภิขุ ท. ผู้มากพร้อม ผู้ก้าวกลับแล้วจากบิณฑบาต ในกาลภายหลังแห่งภัด, เข้าไปเฝ้าแล้ว โดย - อ. พระผู้มีพระภาค เจ้า (ย่อมประทับอยู่) (โดยส่วนแห่งทิศ) ใด, - (ส่วนแห่งทิศ) นั้น, (อ. ภิขุ ท.) ครั้นเข้าไปเฝ้าแล้ว ถวายบังคมแล้ว ซึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้า นั่งแล้ว ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง, อ. ภิขุ ท. เหล่านั้น ผู้นั่งแล้ว ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่งแล ได้กราบทูล แล้ว (ซึ่งคำ) นั้น กะพระผู้มีพระภาคเจ้า ว่า ‘ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ภายในแห่งบุรี ของพระราชา พระนามว่าอุเทน (ในเมืองโกสัมพี) นี้ ผู้เสด็จไปแล้วสู่อุทยาน (อันไฟ) ไหม้แล้ว, อ. ร้อยแห่งหญิง ท. ห้า อันมีพระนางสามาดีเป็นประมุข เป็นผู้มีกาละอันกระทำแล้ว (ย่อมเป็น), ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. คติ ของอุปาสิกา ท. เหล่านั้น เป็นอย่างไร (ย่อมเป็น), อ. ภาพเป็นที่ไปในเบื้องหน้าพร้อมเฉพาะ เป็นอย่างไร (ย่อมเป็น)’ ดังนี้ ฯ (อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสแล้ว) ว่า ‘ดูก่อน ภิขุ ท. อ. - (ในอุปาสิกา ท.) เหล่านี้หนา - อุปาสิกา ท. เป็นโสดาบัน มีอยู่, (อ. อุปาสิกา ท.) เป็นสกทาคามินี มีอยู่, (อ. อุปาสิกา ท.) เป็นอนาคามินี มีอยู่, ดูก่อนภิขุ ท. อ. อุปาสิกา ท. เหล่านั้น ทั้งปวง เป็นผู้มีผลออกแล้วหาได้ เป็นผู้มี กาละอันกระทำแล้ว (ย่อมเป็น)’ ดังนี้” ดังนี้ (อันพระธรรมสังคหการจารย์) กล่าวแล้ว ฯ

อถโข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทานํ อุทาเนลํ

ครั้งนั้นแล อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงทราบแล้ว ซึ่งเนื้อความ นั้น ทรงเปล่งแล้ว ซึ่งพระอุทาน นี้ ในเวลา นั้น ว่า